

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่มีองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไม่มีพระธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม
พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม เราชาวพุทธถึงมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้ว
สารพัดนึก เป็นที่พึ่งที่อาศัย ถ้าเป็นที่พึ่งที่อาศัย อาศัยที่ไหน อาศัยที่หัวใจ ใจ อาศัยที่คนฉลาด

คนที่ฉลาดนะ เขาคิดถึงสังขาร คิดถึงความจริง คิดถึงความจริงในชีวิตของเขาจะมีคุณค่า
แต่คนที่ไม่ฉลาด คนที่ไม่ฉลาดเขาไม่มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในหัวใจของเขา เขาคิดแต่ว่า
ค้นหาความทะยานอยากคือเป้าหมายของเขา นั่นก็จะเป็นผลประโยชน์กับเขา ชีวิตของเขาก็เลื่อม
ทุกข์ๆ ใจ อมทุกข์เพราะอะไร เพราะสังขารมันมีของมันอยู่

ถ้าคนที่มีอำนาจวาสนาเท่านั้นถึงได้นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึงที่สุด
แห่งทุกข์ เวลาสิ้นสุดแห่งทุกข์ สิ้นสุดแห่งทุกข์ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

คนเราเกิดมา เกิดมาด้วยกิเลสค้นหาความทะยานอยาก เวลาคนเกิดมา เกิดมาด้วยบุญกุศล คนทำคุณ
งามความดีเกิดมาด้วยบุญกุศล เกิดมาชีวิตของเขาราบรื่นดีงาม เห็นไหม คนเราเกิดมา เกิดมาตกรอกอเวจี
ขึ้นมา หมดเวรหมดกรรมขึ้นมา เกิดเป็นมนุษย์ ใจ เกิดเป็นมนุษย์เกิดมาแบบทุกข์แบบยากใจ เกิดมาแบบ
ขาดแคลน ใจ ความขาดแคลนนั่นมันก็ขาดแคลนด้วยเวรด้วยกรรม ด้วยการกระทำ แต่เรายังมีชีวิตของเรา
อยู่ ใจ ถ้าเรามีชีวิตของเราอยู่

คนที่เวลาหมดอายุขัยจากภพที่สูง จากพรหม จากเทวดาลงมา เขาได้สร้างบุญกุศลของเขา เขา
ลงมา พวกศีลปะต่างๆ เขามาจากที่นั่น ใจ เวลาเราเกิดมา เกิดมาจากความขาดแคลน เกิดมาจากอะไร
แต่การเกิดนะ เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาจากการพ้นจากความบีบคั้นของบาปกรรมมันก็มีคุณค่าแล้ว

แต่เวลาเกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์เป็นภพกลาง ภพกลาง มนุษย์เกิดมามีกายกับใจ มนุษย์เกิด
มาแล้วมีกฎหมายคุ้มครอง คู่สัตว์สี่ สัตว์ เวลาเดี๋ยวนี้รังแกสัตว์มีกฎหมายแล้ว แต่ก่อนไม่มี เวลาไม่มี เรา

ทำลายเขา เข้าป่าเข้าเขาไปล่าสัตว์เป็นเกมกีฬา สัตว์มันบอกว่ากูเป็นกีฬาให้เอ็งยิงกูหรือ มันเล่นเกมกีฬา แต่เพราะเวลาการเกิดไง เวลาเกิดมาแล้ว เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา สอนถึงศีลธรรม คำว่า “ศีลธรรม”

พ่อแม่เลี้ยงดูเรามานะ เราเกิดมาจากครรภ์ของมารดา เกิดมาจากครรภ์ของพ่อของแม่ เวลาเกิดมาแล้วพ่อแม่เลี้ยงดูรามานะ มีบุญมีคุณใหม่ มันมีบุญคุณทั้งนั้นนะ แต่พ่อแม่ของเราถ้ามีฐานะ ก็ดูแลเราด้วยความสมบูรณ์พูนสุข พ่อแม่ของเราถ้าอัครคักขาดแคลนนะ แต่ท่านก็มีคุณกับเราๆ ใจ

เราเกิดมา เวลาเกิดขึ้นมาแล้วน้อยเนื้อต่ำใจ น้อยเนื้อต่ำใจว่าเราเกิดมาแล้วไม่ทัดเทียมเขา ประชาธิปไตยๆ

ประชาธิปไตยเขาเอาไว้หลอกเอ็ง ทุกคนเสมอกันๆ นี้ยังไม่เสมอกันเลย ในชีวิตของเรายังไม่เสมอกันเลย ความเสมอกันมันเป็นการปกครองที่เลวน้อยที่สุด แต่ความปกครองที่เลวน้อยที่สุด แต่เราไม่มีที่พึ่งใจ ประชาธิปไตยๆ สิทธิเสรีภาพจะเท่าเขา

เอาอะไรไปเท่า เกรกรรมเท่ากันหรือ อำนาจวาสนาแข่งกันไม่ได้นะ แข่งเรือแข่งพายกันได้ แข่งอำนาจวาสนากันไม่ได้ อำนาจวาสนามาจากไหน มาจากการกระทำนี้ใจ มาจากน้ำใจของเรา นี้แหละ

เราไปบนถนนหนทาง เห็นคนเขาดกทุกข์ได้ยาก เราก็อยากจะช่วยเหลือเจือจานเขา รอดคิด เราให้เขาไปก่อน เราให้ทางเขา นี่เป็นบุญกุศลทั้งนั้นนะ มันมาจากตรงนี้ใจ มาจากเราทำคุณงามความดีใจ ถ้าเราทำคุณงามความดี คนจะนึกถึงเราไหม เรามีแต่การแข่งชันกัน มีแต่เบียดเบียนกัน จะเอาคุณงามความดีมาจากไหน

ถ้าคุณงามความดี เราให้โอกาสเขา ของเรา เราก็มีอยู่แล้วใจ แต่กิเลสมันไม่ยอมใจ มันบอกเสียเปรียบๆ จะเอาชนะคะคานเขาใจ เอ็งรู้ไหมว่าพ่อกูชื่ออะไร

ถ้าเอ็งยังไม่รู้จัก กูจะรู้ได้อย่างไร นี่มันจะเหยียบหัวเขา มันจะขึ้น ไปชี้เขา มันไม่คิดถึงน้ำใจเลยนะ

น้ำใจคนที่สูงส่ง คุณติ เวลาสมัยประพาสต้น ท่านเป็นกษัตริย์นะ ปลอมตัว ปลอมตัวไปดูสารทุกข์สุกดิบของชาวบ้าน นี่เขาเป็นกษัตริย์ คุณติ คนที่เขาจะมีศรีสุขเขาไปไหนเขาทำตัวเขาคิดดิน

เขาไม่ต้องการอะไรทั้งสิ้น มันพอแรงอยู่แล้ว ไอ้พวกเรานี้แหละพยายามจะถีบตัวขึ้นไปไง ถ้ามันถีบตัวขึ้นไป เพราะอะไร เพราะไม่มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในหัวใจของเรา

ถ้าเรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในหัวใจของเรา มันจะเห็นคุณค่า คนเรานะ มันมีบุญกุศลแล้วถึงได้เกิดเป็นคน ถ้าเกิดเป็นคน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้สิ้นสุดแห่งทุกข์ แล้วการสอนสิ้นสุดแห่งทุกข์ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพได้ทุกคน เพราะคนเกิดมามีกายกับใจ

ถ้ามันมีหัวใจอยู่แล้ว แล้วคนมีแรงปรารถนา ถ้ามีการกระทำของเรา ใครก็ทำได้ไง มรรคผลซื้อด้วยเงินด้วยทองไม่ได้ มรรคผล ถ้าเอียงเพราะรัก ถ้าเอียงเพราะชัง ถ้าเอียงเพราะพวกเรา มรรคผลไม่ให้ใครเลยนะ ภูให้แต่พวกกู ไม่มีสิทธิ์ เป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปที่การกระทำของเขา

ถ้าการกระทำของเขา ถ้าจิตใจเขาดีงาม คุณิ เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราต้องทำความสงบของใจเราเข้ามาก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาเพื่ออะไร ทำความสงบของใจเข้ามาเพื่อไม่ให้กิเลสมันครอบงำใจ ไม่ให้กิเลสตัดหาความทะยานอยากมันแสวงหาใจ ปฏิบัติะนั้นเป็นมรรคเป็นผล เป็นมรรคเป็นผลด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยากใจ ไม่รู้สิ่งใดเลยมันจะมีมรรคมีผลขึ้นมาได้อย่างไร

คนที่จะมีมรรคมีผลขึ้นมาเขามีศีล มีสมาธิ มีปัญญา แค่มีสติขึ้นมา คนที่ปฏิบัติแล้วนะ สติสำคัญมาก เพราะสติมันยับยั้งอารมณ์ความทุกข์เราได้ทั้งหมดเลย อารมณ์ที่ทุกข์ๆ ยากๆ ในหัวใจที่มันคิดขึ้นมา ที่มันตะมันถีบกลางหัวใจเรา ถ้ามีสติขึ้นมามันยับยั้งได้ มันสงบระงับลงเลย ถ้ามันสงบระงับ

ดูสติสิ สิ่งที่เราเวลาฟุ้งเวลาซ่าน ที่มันทุกข์มันยากอยู่ เพราะเราขาดสติไง สติเราไม่สมบูรณ์ใช่ไหม แล้วสติมันอยู่ที่ไหน สติ ศีล สมาธิ ปัญญา มันอยู่ในตำราทั้งนั้นนะ ตำรานั้นเราเอามาประพฤติปฏิบัติ เอาขึ้นมาให้มันเกิดขึ้นมาในกลางหัวใจของเรา ถ้ามันเป็นจริง มันเป็นจริงของเราขึ้นมา ถ้าเป็นจริงขึ้นมา นี่ไง พระพุทธศาสนาสอนลงที่นี้ไง

กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อใครทั้งสิ้น เวลาประพฤติปฏิบัตินะ แต่เริ่มต้นของเรา เราต้องเชื่อ เราเชื่อครูบาอาจารย์ของเรา เราเชื่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราเชื่อครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมาแล้ว เราเชื่อครูบาอาจารย์ที่ท่านเห็นกิเลสในใจของท่าน เห็นกิเลสแล้วมันขะแยงกิเลสในใจของตนนะ

กิเลสนี้มันร้ายนัก กิเลสในใจของสัตว์โลก ไม่มีสิ่งใดรังแกสัตว์โลกเท่ากับกิเลสในใจของคน กิเลสในใจของเรามันทำร้ายเราทั้งนั้นนะ พอมันทำร้ายเราแล้วเราก็น้อยเนื้อต่ำใจ แล้วไปโทษคนอื่นทั้งหมดเลย ไม่ได้โทษหัวใจของตัวเองเลย เวลามาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็ปฏิบัติเข้ามาในใจของเรา

ถ้ามีสติ พอมีสติ การปฏิบัติมันก็ราบรื่น คนที่ปฏิบัติได้สมาธิ ได้ปัญญาขึ้นมา เขาเริ่มต้นมาจากไหนล่ะ เขาเริ่มต้นมาจากสัมมาทิฐิความเห็นที่ถูกต้องดีงาม ด้วยความเป็นจริง เป็นจริงคือมีสติสัมปชัญญะ แล้วปฏิบัติไปแล้วมันก็ได้รสของธรรม มันสงบระงับเข้ามา เวลามันสงบเข้ามา มันมีความสุขของมัน มันเข้าใจของมันนะ สมาธิเป็นอย่างนี้ๆ

นี่ไง ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เห็นอะไร เห็นพุทธะ เห็นสมาธิในใจของเรา เห็นความเป็นจริงในใจของเรามันตื่นตื่น นี่ไง ปัจจัตตัง สันทิฏฐิโก

ที่เราไม่เชื่อ ไม่เชื่อใดๆ ทั้งสิ้น ก็ไม่เชื่อตรงนี้ไง ไม่เชื่อว่าใครจะคลบบันดาลให้เราได้ทั้งสิ้น ไม่เชื่อ แต่เราจะเชื่อในผลในการปฏิบัติของเรา เราจะเชื่อในสติปัญญาของเราที่เรามาเข้มแข็งของเรา เราเชื่อขึ้นมา เห็นใหม่

เราเชื่อครูบาอาจารย์ของเรา แล้วเรามาทำคุณงามความดีของเรา ทำคุณงามความดีให้จิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมาไง แล้วถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เราก็คงปฏิบัติของเราขึ้นมา

ไม่เชื่อใดๆ ทั้งสิ้น เวลาจะเชื่อ เวลาจะเห็นก็ต้องเห็นในใจของตน เวลาเห็นใจของตน มันมีสมาธิขึ้นมา ผิดหัดใช้ปัญญาๆ เวลาปัญญามันเกิดขึ้นๆ ปัญญาที่มันเกิดขึ้น มันเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาที่รู้แจ้งในกิเลสตัดหาความทะยานอยากของตน ปัญญาที่รู้แจ้งในทิฐิมานะ ในหัวใจ ในกิเลสที่มันแอบซ่อนเร้นอยู่นั่นนะ ส่วนใหญ่เราไม่รู้กิเลสของเราไง

สุดมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการศึกษา ศึกษาคือศึกษาด้วยทิฐิมานะ ด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ใครศึกษามา ศึกษาามาเพื่อเป็นสาธารณะ เพื่อเป็นสมบัติของส่วนรวม เขาศึกษามาแล้วเขามีองค์ความรู้เพื่อประโยชน์ใด

ศึกษามาเป็นของเราๆ ศึกษามาเป็นของเราแล้วก็พยายามว่าเป็นผลงานของเรา ศึกษามาแล้วเราก็อึดมั่นถือมั่น ยึดมั่นถือมั่น ตัวยึดมั่นถือมั่นมันเป็นขั้น ๕ มันเป็นสัญญา ใจตัวจิตตัวทุกข์ตัวยาก

ไม่ได้แก้ไขอะไรมันเลย ไอ้ตัวจิต ไอ้ตัวตนของเรามันไม่มีสิ่งใดเป็นสมบัติของมันเลย เวลามันตายไป ไบลานเปล่าๆ ตายไปเปล่าๆ ตายไปพร้อมกับศึกษารมมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ไม่ได้เป็นความจริงในใจของตนขึ้นมาเลย

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันมีศีล มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมาในใจของตน เวลามันเกิด ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากเรา อ้อ! นี่จักรมันหมุนๆ เวลาธรรมจักรมันหมุนนะ มันหมุนในใจของตน

แต่เรามีแต่กงจักรไง กงจักรมีแต่ความเร่าร้อนไง กงจักรมีแต่ทำลายไง ทำลายแต่โอกาสของตน ทำลายชีวิตของตน ทำลายการกระทำของตน แต่ถ้ามันเป็นธรรมจักรๆ คุณสิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักฯ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักฯ เทวดา อินทร์ พรหมส่งข่าวเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ใครจะยับยั้งอันนี้ไม่ได้ ใครจะทำให้จักรนี้ถอยหลังไม่ได้

ไม่ได้ๆ ไม่ได้เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นข้อเท็จจริงอยู่แล้ว เวลาแสดงธรรมๆ แสดงธรรมมาเพื่อปรารภนารื้อสัตว์ชนสัตว์ไง แสดงธรรมมา พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมไง

แล้วเดี๋ยวนี้เราสวดมนต์ๆ สวดธรรมจักฯ ปฐมเทศนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราศึกษามา ศึกษาามาเพื่อเป็นความจริงของเรา เป็นความจริงของเรามันเป็นที่ไหนล่ะ มันเป็นความจริงในใจของเรานี้ไง นี่ไง ที่เรามาวัดมาวากันเพื่อเหตุนี้

เวลามาทำบุญกุศล ทำบุญกุศลมันระดับของท่านการเสียดละ การเสียดละความตระหนี่ถี่เหนียวในใจของตน ในใจของตนฝึกหัดๆ จนมันเป็นปกติ มันเป็นธรรมดา พอเป็นธรรมดาขึ้นมา มันไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ตระหนี่ถี่เหนียวในอะไร ตระหนี่ถี่เหนียวในความทุกข์ความยากใจ

อารมณ์อะไรที่มันเกิดมาในใจ อืม! เราคิด เราถูกต้อง เราดีงาม นั่นนะตระหนี่ นั่นนะเอามันไว้ อารมณ์มันเกิดดับ ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา ถ้ามัน โอ๊ย! เราคิดมาแล้ว เราพลาดแล้ว เราเปลี่ยนแปลงด้วยสติ น้อมนำไปทางอื่น น้อมนำไปสู่อรียสัง น้อมนำไปสู่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้คิดแบบนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้ทำแบบนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้คิดถึงส่วนรวม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้คิดถึงสังฆธรรม

เวลาเอาจริงเอาจริงขึ้นมา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงขั้นสุดแห่งทุกข์ แล้วเวลาสอนขึ้นมา สอนง่ายๆ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ให้คิดดี ทำดี แล้วคิดใหม่ คิดดีใหม่ อ้าว! เวลาคิดดีต้องเหยียบคันเร่ง คิดดีต้องรีบทำ

มีคนมาหาทั้งนั้นนะ จะปฏิบัติตลอดชีวิตๆ นี่เวลามันคิดดีไป แต่เวลามันทำไปแล้วทั้งชีวิตนะ กิเลสค้นหาความทะยานอยากในใจของตน พญามารมันครอบงำหัวใจของเรา เวลามันคิดดีขึ้นมา เอ็งจะนำมามันได้หรือ เวลาเอ็งจะนำมา มันเอ็งต้องกลับมาละ ทำความสงบของใจ ทำพื้นฐานของจิตให้มันคงแล้วเข้าไปเผชิญหน้ากับมันนะ

เวลาคิดดีคิดได้ แต่เวลาทำแล้วมันจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ในอนาคตมันจะเป็นจริงหรือไม่ แต่ถ้ามันเป็นจริง เราคิดดีแล้วต้องเหยียบคันเร่ง ต้องสู้ ต้องทำ ทำเพื่อพิสูจน์ว่าเราจะมีโอกาสหรือไม่ เราทำได้จริงหรือไม่

แต่ถ้ามันคิดชั่ว คิดชั่วเราต้องเบรกมันไว้ คิดชั่วเราไม่ทำอย่างนั้น คิดชั่ว คิดสำมะเลเทเมา “เกิดมาแล้วนรกสวรรค์ไม่มี มรรคผลไม่มี ไอ้ผู้ที่ปฏิบัติมันโง่ เกิดมาแล้วไม่รู้จักหาความสุข ไอ้พวกเรามีความสุขมาก มีความสุขมาก ไอ้พวกนั้นมันไปถือศีล นับถือนักพรตนั้นนะ มันอดๆ อดๆ” ว่าอย่างนั้นนะ แต่ไม่รู้เวลาจิตมันสงบนะ ของนี้ไม่มีค่าเลยละ

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี นี่ไง เราแสวงหากันเพื่อความสุกๆ นะ เวลาสอน สอนเรียบง่าย เรียบง่ายคือคิดดี ทำคุณงามความดี ทำดีได้ดี แต่มันคิดไม่ได้ มันทำไม่ได้ มันคิดไม่ได้ มันทำไม่ได้ เพราะอะไรละ เพราะเราส่งออกไป เห็นแต่ความผิดพลาดของสังคม เห็นแต่ความผิดพลาดของคนอื่น แต่ความที่เราคิดนี่มันผิดแล้ว ไอ้ที่เราส่งออกไป ไปเห็นความผิดของคนอื่นมันผิดแล้ว แล้วความผิดของเราละ ความผิดพลาดของเราละ ความไม่เอาไหนของเราละ นี่ต่างหาก นี่ต่างหาก

คนที่ชี้ขุมทรัพย์ให้เราได้ คนที่บอกถึงความผิดพลาดให้เราได้ แต่เวลาบอกความผิดพลาดให้เรา เราก็กังใจใจใหม่ แต่ถ้าเรารู้เราเห็นเอง เราผิดพลาดเอง โอ้โฮ! มันพึ่งตัวเองได้ละ คนที่เห็นความผิดพลาดของตน คนที่พยายามจะทำของตน มันเกิดสติปัญญาขึ้นมา จับผิดตัวเองให้ได้ไง

เวลาภาวนาๆ ขึ้นมา เราอยากได้ดิบได้ดีทั้งนั้นนะ เวลาภาวนาไปแล้วนั้นก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ ทำไมไม่เห็นความผิดพลาดของตนบ้างละ ถ้าเห็นความผิดพลาดของตนนั้นเพราะอะไร เพราะขาดสติ เพราะ

สติไม่สมบูรณ์ ถ้าขาดสติแล้ว เพราะคำบริกรรมมันไม่ต่อเนื่อง ถ้าคำบริกรรมต่อเนื่องเพราะอะไร เพราะมีความศรัทธา มีความศรัทธามันต้องมีความตั้งมั่น มีความตั้งมั่น มันต้องมีการกระทำ มีความกระทำทำให้มันคงแข็งแรงของเรา

ความมั่นคงแข็งแรงนั้นคืออะไร คือความเพียรชอบ ความเพียรชอบธรรมใจ ไม่ใช่ความเพียรโดยขาดสติ ความเพียรโดยเห็นแก่ตัว ความเพียรโดยคิดว่า “จะหยิบฉวยเอาที่ไหนก็ได้ มรรคผลมันมีอยู่ทั้งนั้นนะ มรรคผลลอยอยู่บนอากาศ จะหยิบต้องตรงไหนก็ได้ ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม ไม่ต้องทำอะไรเลย อยู่เฉยๆ มันก็บรรลุธรรม” นี่มันพุดกันอย่างนั้นนะ

นี่ใจ เพราะมันไม่มีครูบาอาจารย์ที่เป็นจริง ครูบาอาจารย์ที่เป็นจริง หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านฝากตายทั้งนั้นนะ ท่านทำของท่านมานะ เวลาท่านคิดดีแล้ว ครอบครวของมาร ท่านพยายามจะต้องทำความสงบของใจเข้ามา

เวลาหลวงปู่มั่นออกปฏิบัติใหม่ๆ นะ หลวงปู่เสาร์ท่านเป็นอาจารย์ ท่านพาออกธุดงค์ไป พาออกวิเวกไป ท่านสังเกต ท่านดูปฏิบัติ ความตั้งใจของหลวงปู่มั่น เวลาท่านพาหลวงปู่มั่นกลับมาเยี่ยม ครอบครว มาเยี่ยมที่อุบลฯ เพื่อนฝูงมาหา หลวงปู่เสาร์เห็นท่าไม่ดีแล้ว ไปเถอะๆ เข้าป่าดีกว่า นี่ครูบาอาจารย์ที่ดีนะ

หลวงปู่มั่นท่านเป็นอาจารย์ใหญ่ของเรา นะ แต่หลวงปู่มั่นเวลาท่านออกประพฤติปฏิบัติใหม่ๆ ไปอ่านประวัติ ไปศึกษาสิ ท่านก็ไปจากเราแน่แหละ แต่ท่านมีความมุ่งมั่นของท่าน ท่านมีหลวงปู่เสาร์ที่คุ้มครองดูแล สุดท้ายแล้วเวลาท่านปฏิบัติของท่านแล้ว ท่านก็กลับมาอุปัฏฐากหลวงปู่เสาร์

เวลาหลวงตาท่านเล่าให้ฟังว่า หลวงปู่มั่นเวลาท่านไปหาหลวงปู่เสาร์ เหมือนกับพระน้อยๆ หัวน้ำร้อนไปสร่งน้ำหลวงปู่เสาร์ ไปขัดจี๊โคล ไปขัดหลัง

หลวงปู่มั่นนะ ท่านเคารพบูชาของท่าน เวลาท่านทุกข์ ท่านทุกข์ในหัวใจของท่าน แล้วใครพาท่านมาเป็นอย่างนี้ละ ใครพาท่านมาให้พินละ

เวลาพาขึ้นมาที่พามาจากมรรคจากผลในใจหลวงปู่มั่นนั้นแหละ แต่ความที่เราทำธุรกิจ เราทำหน้าที่การงาน กว่าจะทำงานเป็น พอทำงานเป็นแล้ว เราจะมั่นคงแข็งแรงแค่ไหน ขณะที่เราทำงานไม่เป็น มีคนคอยแนะนำ คอยเชิดชู คอยปกป้อง มันซาบซึ่งบุญคุณตรงนั้น แต่เวลาจริงๆ ขึ้นมาก็ต้องเป็น

จริงในใจของเราที่แหละ เป็นจริงๆ ก็ต้องเป็นจริงจากมรรคจากผลเราที่แหละ เวลาเป็นจริงขึ้นมา เป็นจริงในใจของท่าน ก็ท่านเป็นจริงขึ้นมาจากมรรคจากผล ไม่ใช่จากการที่หลวงปู่เสาร์เสกให้ จากหลวงปู่เสาร์ท่านดูแลให้ แต่ท่านเป็นจริงขึ้นมาในใจของท่าน

แต่เวลามันภาวนาไม่เป็น โอ๊ย! มันทุกข์มันยากนะ มันต้องการคนคุ้มครอง คนดูแล คนช่วยแนะนำ คนช่วยปกป้อง เพราะกิเลสมันจะพาลงต่ำทั้งนั้นนะ เวลาที่มีครูบาอาจารย์อย่างนั้นมันถึงเป็นหลัก เป็นชัยให้พวกเราไง

เราถูกศึกษักรรมฐานนะ เราศึกษาสิ่งใดแล้วเอามาเป็นคติเป็นแบบอย่าง แล้วเราพยายามทำอย่างนั้น ถ้าไม่ได้ถึงขนาดนั้น ก็ให้เราไม่มีความทุกข์ในใจพอสมควร ให้พอมีความสุขบ้าง

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ความสุขเกิดจากทัศนคติ ถ้าทัศนคติมันปรับดีแล้ว มันจะไม่ทุกข์ไม่ยาก ทัศนคติของเราให้คนฉกฉวยไป เรายังขาดไอนั้น ขาดไอนี้ ต้องซื้อต้องแสวงหาแล้วจะมีความสุข แล้วก็ไม่เคยเจอความสุขเลย ถ้าเราปรับทัศนคติของเราด้วยปัญญาถูกต้องดีงามแล้วนะ เราจะอยู่ที่ไหนก็มีความสุข

หลวงปู่มั่นท่านอยู่ที่วัดหนองผือ ไม่มีสิ่งใดอำนวยความสะดวกใดๆ ทั้งสิ้น ท่านมีความสุขมหาศาล สิ่งอำนวยความสะดวกของเราสมบูรณ์ทุกๆ อย่างพร้อม แต่ทุกข์ในใจเรามหาศาล เรามาคิดแบบนี้ เทียบเคียงแบบนี้ แล้วพยายามรักษาหัวใจของเราเพื่อหาความจริงในใจของเรา เอวัง